

מהומות הגדר בעזה: המשך הג'יהאד בדרכים נוספות

מאת ד"ר שאול ברטל

מבט מבס"א, מס' 848, 27 במאי 2018

תקציר: מהומות הגדר מיועדות לשמר את הבעיה הפלסטינית בתודעה העולמית ולהבליט את התנגדותו הנמרצת של חמאס לצעדי ממשל טראמפ, תוך הדגשת ההבדל בין אופן פעולה זה לבין רפיסותן של הרשות הפלסטינית ושאר מדינות ערב המתואמות עם ישראל.

החל מיום האדמה ב-30/3/18 פתח חמאס ב"צעדות שיבה" לעבר גדר רצועת עזה, המשלבות ניסיונות של לוחמי הארגון לפרוץ את הגדר ולפגוע בחיילי צה"ל ויישובי עוטף עזה בחסות הפגנות המונים המשתמשות בנשים וילדים כמגן אנושי. אירועי הגדר הגיעו לשיאם ב-14 במאי, יום העברת השגרירות האמריקאית לירושלים וכציון לאירועי "הנכבה". בנוסף חזרו הפלסטינים להשתמש ב"ג'יהאד השריפות" שתכליתו לשרוף באמצעות עפיפוני תבערה שדות, בתים ויערות, ובכך לגרום לנזקים כלכליים משמעותיים שיובילו בטווח הארוך לנטישת יישובי עוטף עזה. במובן מסוים ניתן לראות בכך חזרה לתקופת הפדאיון של שנות החמישים, אומנם כמעט ללא הסתננויות אך תוך נזקים ניכרים לחקלאי קו התפר. ההערכה היא שכ-5,000 דונם של שדות חקלאים כבר נשרפו כליל.

כבר ב-1951, בראיון לביטאון האחים המוסלמים אל-דעוה הטיף סייד קוטב, ראש מחלקת ההדרכה של האחים באותה עת ואחד ההוגים המשפיעים ביותר שלהם, על לוחמה כלכלית מסוג זה. ההיגיון: "הדבר ייצור מעמסה ונטל כלכלי על תקציב המדינה היהודית, נוסף לעבודות הרבות שאפשר לגרום בכך". גישה זו אומצה בידי חמאס, וכבר במהלך מבצע צוק איתן בקיץ 2014 ניתן היה לראות קריקטורות המראות כיצד הארגון מרחיב בדרך זו את שטח רצועת עזה לתוך ישראל.

ב-22/5/18 התייחס יחיא סנואר, מנהיג חמאס ברצועה, למטרות "צעדות השיבה". סנואר לא הכחיש כי הצעדות נועדו להשגת מטרות אסטרטגיות שיקדמו את חמאס ויובילו לשחרור חלקים נוספים מפלסטין, בעיקר דרך חיזוק התמיכה הבינלאומית בסוגיה הפלסטינית. רמז למדיניות זו ניתן לראות כבר במסמך העקרונות החדש של חמאס ממאי 2017:

הסוגיה הפלסטינית היא בעיקרה סוגיה של אדמה כבושה ושל עם שהוגלה. זכותם של הפלסטינים והעקורים הפלסטינים לשוב לארצם ממנה הוצאו ושמנעו מהם לחזור אליה לאותם אזורים שנכבשו הן ב-1948 והן ב-1967. זוהי זכות טבעית אינדיבידואלית וקולקטיבית שמוענקת מתוקף הדתות השמימיות, העקרונות הבסיסים של זכויות האדם והחוקים הבינלאומיים (סעיף 12 במסמך).

טענת השיבה מנוצלת על-ידי חמאס כדי להניע את תומכיו ופעיליו לגדר הרצועה. סנואר מציין כי בנוסף לשלב זה של מאבק על הגדר הארגון עדיין שוקד על אופציה צבאית שכוללת שיתוף פעולה עם חזבאללה, קשר המתקיים לדבריו על בסיס יומיומי. בכך רומז סנואר שבמלחמה הבאה יש לצפות לפעילות מתואמת של שלושת ארגוני החסות של איראן הכוללים לצד חמאס וחזבאללה גם את הג'יהאד האסלאמי.

אולם מעבר לסוגיית הפליטות ויום הזיכרון לנכבה לא בכדי הצליח חמאס להוביל המונים להפרות הסדר האלימות שהתרחשו ב-14/5/18. יום העברת השגרירות האמריקאית לירושלים נתפס גם כפגיעה דתית בקודשי האסלאם. תמונתו של השגריר האמריקאי דויד פרידמן האוחז בתמונת ירושלים ובליבה בית המקדש נתפסה כהתרסה והסתה מכוונת כלפי העם הפלסטיני, וחמאס הזדרז לנצל באופן ציני תמונה זו תוך קריאה להצלת מסגד אל-אקצא מפני התוכנית הציונית להקמת "ההיכל המדומה", קרי בית המקדש. קריאות אלו ממשיכות את הקו של האחים המוסלמים ושל התנועה האסלאמית בישראל, ובעיקר הפלג הצפוני, לפיו מסגד אל-אקצא בסכנה.

מהומות הגדר מיועדות, במילותיהם של סנואר ושאר מנהיגי חמאס, לשמר את הבעיה הפלסטינית בתודעה העולמית ולהבליט את התנגדותו הנמרצת של חמאס לצעדי ממשל טראמפ, תוך הדגשת ההבדל בין אופן פעולה זה והרפיסות מצד הרשות הפלסטינית ושאר מדינות ערב המתואמות עם ישראל. חמאס, המודע היטב למגבלותיו המדיניות והצבאיות, רואה במהומות הגדר דרך מאבק לגיטימית להשגת מטרותיו בטווח הקרוב.

**ד"ר (סא"ל מיל') שאול ברטל, שימש בשורת תפקידי ביטחון ביהודה ושומרון.
מרצה לעניינים פלסטיניים ואסלאם פונדמנטליסטי באוניברסיטת בר-אילן.*

סדרת הפרסומים מבט מבס"א מתפרסמת הודות לנדיבותה של משפחת גרג רוסהנדלר.